

Araştırma Makalesi /Research Article

**Türkiye’de COVID-19 Salgını ve Yaşlılıkla İlgili Sağlık Alanındaki
Bilimsel Yayınların İncelenmesi**
**The Review of Scientific Publications Related to the Elderly and COVID-19 Pandemic in
Turkey**

Nurgül Güngör Tavşanlı

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Manisa, Türkiye

Öz

Amaç: Tüm dünyayı etkisi alan COVID-19 salgını en çok yaşlıları ve kronik hastalığı olan bireyleri etkilemiştir. Salgın sürecinde birçok bilimsel makale yayınlanmıştır. Bu çalışmada Türkiye’de COVID-19 salgını ve yaşlılar ile ilgili bilimsel yayınların içeriği incelenmiştir.

Gereç-Yöntem: Çalışmamız tanımlayıcı ve kesitsel tiptedir. Türkiye’deki bilimsel arama motoru “Google Akademik” de, “COVID-19”, “Yaşlılık” ve “Geriatri” anahtar kelimeleri yazılarak 11 Mart-13 Eylül 2020 tarihli arasında tarama yapılmıştır. 120 bilimsel yazıya ulaşılmıştır. Bilimsel çalışmalardan sağlık bilim alanı ile ilgili olan yayınlar; konusu, içeriği, yöntemi ve sonuçları ile ilgili bilgileri içeren bir soru formu ile değerlendirilmiştir. Elde edilen verilerin istatistiksel analizi SPSS 21.0 programında yapılmıştır. Verilerin analizinde sayı, yüzde ve ortalama değerleri kullanılmıştır.

Bulgular: 120 bilimsel yayının 8 tanesi konu dışı ve tekrar yayın olduğu için çıkarılmıştır. Sağlık alanı ile ilgili 49 bilimsel yayına ulaşılmıştır. Sağlık alanındaki 49 çalışmanın dağılımı; %56’sı (27) tıp bilimleri, %10’u (5) hemşirelik, %10’u (5) sosyal hizmet, %10’u (5) fizyoterapi ve spor bilimleri, %8’i (4) beslenme ve diyetetik, %2’si (1) gerontoloji ve %4’ü (2) afet yönetim alanlarından oluşmaktadır. Sağlık alanı ile ilgili 49 çalışmanın dağılımı; %80’i (39) derleme, %12’si (6) araştırma, %8’i (4) kitap bölümüdür.

Sonuç: Türkiye’deki COVID-19 ve yaşlılık üzerine yapılan yayınların %80’i derleme olarak hazırlanmıştır. Çalışmalar risk grubunda bulunan yaşlılarımızı salgın sürecinde korumak amacıyla tanı ve semptom yönetimi, tedavi, beslenme ve yaşadığı psikososyal sorunlarla ilgili konularda hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Yaşlılık, Geriatri

Abstract

Aim: The COVID-19 pandemic, which affected the whole world, mostly affected the elderly and individuals with chronic diseases. Many scientific articles have been published during the pandemic process. The content of scientific publications related to the elderly and COVID-19 pandemic in Turkey was examined.

Method: Our study is descriptive and cross-sectional. It was done typing keywords "COVID-19", "Elderly" and "Geriatrics" in scientific search engine Google Scholar in Turkey between dated March 11 and September 13, 2020. 120 scientific articles have been reached. Publications related to the field of health science among scientific studies were evaluated with a questionnaire containing information about their subject, content, method and results. Statistical analysis of the obtained data was made in SPSS 21.0 program. In the analysis of the data were used number, percentage and average values.

Results: Eight of 120 scientific publications were dropped because they were off-topic and repeat publications. 49 scientific publications on the field of health have been reached. The distribution of 49 studies in the field of health; 56% (27) is medical sciences, 10% (5) is nursing, 10% (5) is social work, 10% (5) is physiotherapy and sports sciences, 8% (4) is nutrition and dietetics, 2% (1) gerontology and 4% (2) disaster management. The distribution of 49 studies in the field of health: 80% (39) is compilation, 12% (6) is research, and 8% (4) is book chapters.

Conclusion: The publications made on COVID-19 and elderly in Turkey has been prepared as a compilation of 80%. Studies have been prepared on issues related to diagnosis, symptom management, treatment, nutrition and psychosocial problems in order to protect our elderly in the risk group during the pandemic process.

Key Words: COVID-19, Elderly, Geriatrics

İletişim Adresi/Address for Correspondence:

Nurgül Güngör Tavşanlı <https://orcid.org/0000-0002-1831-2171>

Adres: Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi

Uncubozköy Sağlık Kampüsü Yunusemre / Manisa

E-mail: nurgul.gungor@hotmail.com

Telefon: +90 236 2330904 (5861)

Faks: +90 236 2337169

Geliş Tarihi/Received: 20 Ekim 2020, Kabul Tarihi/Accepted: 28 Aralık 2020, Çevrimiçi Yayın/Published Online: 31 Aralık 2020

GİRİŞ

Çin’de başlayan ve giderek tüm dünyayı etkisi altına alan koronavirüs enfeksiyonunun (COVID - 19), 11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından bir salgın hastalık olduğu bildirilmiştir¹. COVID-19 her yaştan insan için tehlike oluşturmaktadır ancak ölüm oranlarının 65 yaş ve üzerindeki için daha yüksek olduğu bildirilmiştir²⁻⁴. Bir çalışmada, pandeminin başlangıcında yaşlı bireylerin (65 yaş ve üstü) COVID-19 ile ilişkili hastaneye yatış oranlarının % 43,4’ünü oluşturduğu belirtilmiştir⁴.

DSÖ’nün 11 Ekim 2020 verilerine göre dünya genelinde 37 milyonun üzerinde vaka bulunduğu ve 1 milyon bireyin ölümü bildirilmiştir. Bu vakaların %48’i ve ölümlerin %55’i Amerika Birleşik Devletleri, Brezilya ve Arjantin’den rapor edilmiştir. DSÖ, Avrupa ve Afrika kıtalarında vaka ve ölüm sayılarında büyük bir artış gözlemlendiğini, Güney Doğu Asya’da azalma olduğunu bildirmiştir. Ölümlerin en çok 60 ve 65 yaş üstü bireylerde ve daha çok erkeklerde olduğu izlenmiştir. Türkiye’de erişim tarihi ile belirtilen son 7 günde DSÖ’ye bildirilen COVID-19 vaka ve ölüm sayıları incelendiğinde; yeni vaka sayısının 11 017, toplam vaka sayısının 334 031, son 7 gündeki ölüm sayısının 397, toplam ölüm sayısının 8 778 olduğu görülmüştür¹.

COVID-19 salgını dünya nüfusunu sert şekilde etkilemektedir ve birçok ülkede yaşlı insanlar en ciddi sağlık tehdidi ve zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Tüm yaş grupları COVID-19 virüsüne yakalanma riski altında olsada, yaşlı insanlar yaşlanmayla ve mevcut altta yatan sağlık koşullarıyla birlikte gelişen fizyolojik değişiklikler nedeniyle ciddi hastalık geliştirme riski altında bulunmaktadır⁵⁻⁷. Bu nedenle yaşlı bireylerin COVID-19 salgını sırasında ihtiyaç duydukları bakıma ve desteğe erişebilmelerini sağlamak için daha çok desteğe ve yardıma ihtiyacı bulunmaktadır^{5,8}. Salgın sürecinde ülkemizde yaşlılık ve yaşlılar konusunda nasıl bir bilimsel yol izlenmiş ve katkı sağlanmış tespit etmek amacıyla Türkiye’de COVID-19 salgını ve yaşlılar ile ilgili bilimsel yayınların içeriği incelenmiştir.

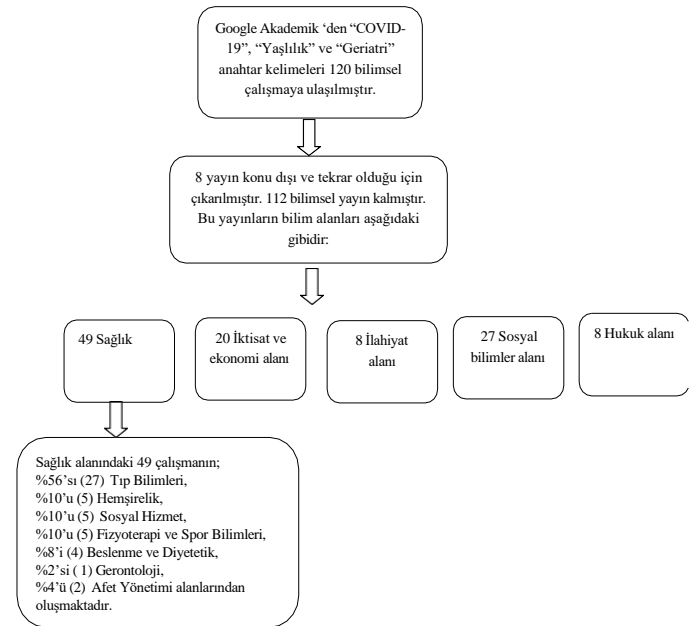
GEREÇ ve YÖNTEM

Çalışmamız tanımlayıcı ve kesitsel tiptedir. Türkiye’deki bilimsel arama motoru “Google Akademik” de, “COVID-19”, “Yaşlılık” ve “Geriyatri” anahtar kelimeleri yazılarak tarama yapılmıştır. COVID-19 salgınının ülkemizde görüldüğü 11 Mart 2020 tarihinden 13 Eylül 2020 tarihine kadar 120 bilimsel yazıya ulaşılmıştır. Bilimsel çalışmalardan sağlık bilim alanı ile ilgili

olan yayınlar için konusu, içeriği, yöntemi ve sonuçları ile ilgili bilgileri içeren bir soru formu geliştirilmiştir. Elde edilen verilerin istatistiksel analizi SPSS 21.0 programında yapılmıştır. Verilerin analizinde sayı, yüzde ve ortalama değerleri kullanılmıştır.

BULGULAR

Yüz yirmi bilimsel yayının 8 tanesi konu dışı ve tekrar yayın olduğu için çıkarılmıştır. Kalan 112 bilimsel yayının; 49’u sağlık alanı, 20’si iktisat ve ekonomi alanı, 8’i ilahiyat alanı, 27’si sosyal bilimler alanı, 8’i hukuk alanı ile ilgilidir (Şekil 1).

Şekil 1. Türkiye’de COVID -19 salgını ve yaşlılar ile ilgili bilimsel yayınların içeriğinin incelenmesi.

Sağlık alanındaki 49 çalışmanın; %56’sı (27) tıp bilimleri, %10’u (5) hemşirelik, %10’u (5) sosyal hizmet, %10’u (5) fizyoterapi ve spor bilimleri, %8’i (4) beslenme ve diyetetik, %2’si (1) gerontoloji ve %4’ü (2) afet yönetim alanlarından oluşmaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. Türkiye'deki COVID-19 Bilimsel Çalışmalarının Sağlık Alanındaki Dağılımı

Sağlık Alanı	n	%
Tıp Bilimleri	27	56,0
Hemşirelik	5	10,0
Sosyal hizmet	5	10,0
Fizyoterapi ve Spor Bilimleri	5	10,0
Beslenme ve Diyetetik	4	8,0
Gerontoloji	1	2,0
Afet yönetimi	2	4,0
TOPLAM	49	100,0

Tıp bilimleri alanındaki 27 çalışmanın %33,3'ü (9) COVID-19 tedavisine yönelik, %29,6'sı (8) tanı ve semptomlar üzerine ve %37,1'i (10) COVID-19 salgının psikososyal boyutu ile ilgilidir.

Sağlık alanı ile ilgili 49 çalışmanın %80'i (39) derleme, %12'si (6) araştırma (3'ü anket, 1'i hayvan deneyi, 1'i veri tabanı üzerine istatistiksel çalışma, 1'i Türkiye temsil araştırması 19 şehirde, 25 hastanede 554 yaşlı ile çalışılmıştır), %8'i (4) kitap bölümüdür (Tablo 2).

Tablo 2. Sağlık Alanındaki COVID-19 Bilimsel Çalışmaların Türü

Sağlık Alanı	N	%
Derleme	39	80,0
Araştırma	6	12,0
Kitap Bölümü	4	8,0
TOPLAM	49	100,0

TARTIŞMA

COVID-19 salgını, geçen Aralık ayından bu yana tüm dünyaya hızla yayılmıştır¹. Semptomu olmayan vakalar nedeniyle toplumdaki yaygınlığı belirsiz olmakla birlikte, tüm yaş grupları benzer şekilde etkilenmiş görünmektedir⁹. Bununla birlikte, yaşlı insanların olumsuz sonuçlara maruz kalma riski daha yüksektir, bu da yüksek bir ölüm oranına neden olmuştur ve 80 yaşın üzerinde bu oranın küresel ortalamanın beş katı olduğu tespit edilmiştir¹⁰. Avrupa'da COVID-19 nedeniyle ölümlerin %95'inden fazlası ve Çin'de yaklaşık %80'i 60 yaşın üzerindeki insanları içermektedir^{10,11}. ABD'de ölümlerin %80'i 65 yaş ve üstü yetişkinler arasında olduğu tespit edilmiştir⁷. Bu nedenle, yaşlıları koronavirüsten ve etkilerinden korumak önem taşımaktadır.

Ülkemizde tıp bilimleri alanındaki çalışmaların %37,1'i COVID-19 salgının psikososyal boyutu ile

ilgilidir ve sağlık alanı ile ilgili 49 çalışmanın %80'i derleme olarak hazırlanmıştır. DSÖ, fiziksel ve zihinsel işlevler ile kendi kendini yönetme düzeyi ve toplumdaki sosyal katılım arasındaki yakın ilişkiyi tanımlamıştır¹². Sosyal katılım; dini, spor, kültürel, rekreasyonel, politik ve gönüllü topluluk kuruluşlarına aktif katılım olarak tanımlanmıştır^{5,8}. Çeşitli çalışmalarda, sosyal katılımın yaşlıların sağlığı için koruyucu etkileri olduğu, fiziksel aktivite düzeyini ve bilişsel işlevleri artırmaya yönelik bir uyarıcı olarak görüldüğü bildirilmiştir^{5,7,13,14}. Sosyal katılım, yaşlılarda daha iyi bir yaşam kalitesi, daha fazla kas kütlesi, denge, biliş ve daha düşük komorbidite ve engellilik ile ilişkilendirilmiştir^{5,7,13,14}. Sosyal toplantılara ve aktivitelere katılım, fiziksel aktivite düzeyini artıran uyarıların yanı sıra diğer yaşlı bireylerle etkileşimi uyararak, duyu sistemlerini, benlik saygısını, duygulanımı, duygusal ve psikolojik desteği uyarılmaktadır^{5,7}. COVID-19 salgını sırasında önlem olarak, toplum kuruluşları kapatılmıştır ve yaşlıların aile üyeleri ile ziyaretleri kısıtlanmıştır, bu nedenle sosyal katılım kısıtlanmıştır⁵. COVID-19 salgını sırasında yaşlı bireylerin sosyal katılımı sınırlandırıldığı için bu bireylerin ruhsal ve fiziksel sağlıkları olumsuz etkilenmiştir^{13,14}. Ülkemizde bu durumun farkında olarak COVID-19 salgını sırasında yaşlıların psikososyal sağlığını geliştirmeye yönelik derleme makaleler yayınlanarak bu konuda farkındalığı arttırmaya ve yaşlılara yönelik sağlık stratejilerinin geliştirilmesine destek olunmaya çalışılmıştır.

SONUÇ

Türkiye'deki COVID-19 ve yaşlılık üzerine yapılan yayınların %80'i derleme olarak hazırlanmıştır. Çalışmalar risk grubunda bulunan yaşlılarımızı salgın sürecinde korumak amacıyla tanı ve semptom yönetimi, tedavi, beslenme ve yaşadığı psikososyal sorunlarla ilgili konularda hazırlanmıştır.

Not: Bu çalışmanın özeti, 28-30 Eylül 2020 tarihleri arasında Uluslararası Dünyayı Sarsan SARS-CoV-2 Pandemisi ve Yaşlı Sağlığı Sempozyumu'nda e-poster olarak sunulmuştur.

Etik Onay: -

Çıkar Çatışması: -

Finansal Destek: -

Ethical Approval: -

Conflict of Interest: -

Financial Support: -

KAYNAKLAR

1. World Health Organization (WHO) (2020), Reports weekly situation in coronavirus, <https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20201012-weekly-epi-update-9.pdf> (Erişim Tarihi: 15.10.2020)
2. CDC. (2020). *Severe outcomes among patients with Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)* (No. 69; Morbidity and Mortality Weekly Report, pp. 343–346). US Department of Health and Human Services, CDC. <https://www.cdc.gov/mmwr/volumes/69/wr/mm6912e2.htm#contribAff>
3. Hauser, A., Counotte, M. J., Margossian, C. C., Konstantinoudis, G., Low, N., Althaus, C. L., & Riou, J. (2020). Estimation of SARS-CoV-2 mortality during the early stages of an epidemic: A modelling study in Hubei, China and Northern Italy. *PLoS Med*, 17(7), e1003189. <https://doi.org/10.1101/2020.03.04.20031104>
4. Mary C. Whatley, Alexander L. M. Siegel, Shawn T. Schwartz, Katie M. Silaj, Alan D. Castel (2020). The COVID-19 Pandemic Effects on Older Adults, Families, Caregivers, Health Care Providers and Communities. *Gerontology & Geriatric Medicine* Volume 6: 1–9. DOI: 10.1177/2333721420960259
5. Sepúlveda-Loyola W. , Rodríguez-Sánchez I., Pérez-Rodríguez P. , Ganz F. , Torralba R., Oliveira DV, Rodríguez-Mañas L. (2020). Impact of Social Isolation Due to COVID-19 on Health in Older People: Mental and Physical Effects and Recommendations. *The journal of nutrition, health & aging* 20 September;1-10. Doi.10.1007/s12603-020-1469-2
6. Sirven N, Debrand T. Social participation and healthy ageing: An international comparison using SHARE data. *Soc Sci Med*. 2008;67(12):2017–26. doi:<https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2008.09.056>
7. Sepúlveda-Loyola W, Ganz F, Maciel RPT, et al. Social participation is associated with better functionality, health status and educational level in elderly women. *Brazilian J Dev*. 2020;5(6):5983–5992. doi:<https://doi.org/10.34117/bjdv6n4-035>
8. Smith GL, Banting L, Eime R, Sullivan GO, Uffelen JGZ Van. The association between social support and physical activity in older adults: a systematic review. 2017:1-21. doi:<https://doi.org/10.1186/s12966-017-0509-8>
9. Jones DS. History in a Crisis — Lessons for Covid-19. *N Engl J Med*. 2020:1-2. doi:<https://doi.org/10.1056/NEJMp2004361>
10. World Health Organization (WHO). COVID-19 Strategy Update. World Health Organ. 2020;(April), <https://www.who.int/publications-detail/covid-19-strategy-update—14-april-2020>.
11. Zazhi ZLX. The epidemiological characteristics of an outbreak of 2019 novel coronavirus diseases (COVID-19) in China. *Epidemiol Work Gr NCIP Epidemic Response, Chinese Cent Dis Control Prev*. 2020;41(2):145–151. doi:<https://doi.org/10.3760/cma.j.issn.0254-6450.2020.02.003>
12. World Health Organization (WHO) (2020). Mental health and psychosocial considerations during the COVID-19 outbreak - 18 March 2020. https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/mental-health-considerations.pdf?sfvrsn=6d3578af_10
13. Loyola WS, Camillo CA, Torres CV, Probst VS. Effects of an exercise model based on functional circuits in an older population with different levels of social participation. *Geriatr Gerontol Int*. 2017. doi:<https://doi.org/10.1111/ggi.13167>
14. Douglas H, Georgiou A, Westbrook J. Social participation as an indicator of successful aging: An overview of concepts and their associations with health. *Aust Heal Rev*. 2017;41(4):455–462. doi:<https://doi.org/10.1071/AH16038>